

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye'deki hipertansiyonlu hastaların tedaviye uyumu ve antihipertansif ilaç kullanma özelliklerini ve bu konuda eczacılık hizmetlerinin durumunu belirlemek amacıyla kesitsel tip bir araştırmadır.

Araştırma, toplam beş demografik bölgeden, 24 il ve 49 köydeki 6814 hanenin katılımı ile gerçekleşmiştir. Veriler, Şubat-Nisan 2001 tarihlerinde iki soru formuyla, sekiz anketörün katılımcılar ile yüz yüze görüşmesi ile toplanmıştır. İlk soru formunda hastaların sosyo-demografik bazı özellikleri, doktor tarafından hipertansiyon tanısı alıp almadıkları, son bir aydır antihipertansif ilaç kullanıp kullanmadıkları ve kullanmıyorsa nedenleri sorgulanmıştır. Doktordan tarafından hipertansiyon tanısı alanlar ve son bir aydır antihipertansif kullananlar olduğunda, ikinci soru formuna geçilmiştir. Veriler SPSS for Windows Release 10.0 programında, yüzde, ortalama gibi tanımlayıcı istatistiklerin yanında, ki kare, fisher kesin ki kare önemlilik testleri ile değerlendirilmiştir.

Doktor tarafından hipertansiyon tanısı alanların (1255 kişi) prevalansı %18.5'dir. Hipertansiyon prevalansı en yüksek sırasıyla; Orta Anadolu (%20.6), Batı Anadolu (%19.1) ve Güney Anadolu bölgesindedir (%17.6). Kırdaki yaşayanlarda (%18.6), hane- de en az, ve en fazla kişiye sahip olanlarda (bir kişide %28.1, yedi ve üzerinde olan ki- şi de %24.8), 45 yaş üzerinde olanlarda ve kadınlarda yüksek bulunmuştur. Hastaların %60.7'si (762 kişi) son bir aydır antihipertansif kullanmaktadır. En sık kullanılan anti- hipertansifler; kalsiyum antagonistleri (%18.0) ve ACE inhibitörleridir (%12.3). Anti- hipertansif kullanma sıklığı en yüksek sırasıyla; Orta ve Batı Anadolu'da (%13.1), kent- te yaşayanlarda (%12.3), hane büyüklüğü bir ve iki kişi olanlarda (%18.4, %17.5), ka- dınlarda ve 45 yaş üzeri gruptadır. Hane büyüklüğü arttıkça antihipertansif ilaç kullan- ma oranı da azalmaktadır. Hipertansiyon prevalansı en yüksek üç demografik bölgede antihipertansif ilaç kullanma oranı da yüksektir.

Hastaların %18.1'i sosyal güvenceye sahip değildir, %15.3'ünün de hanesinin düzen- li geliri yoktur. Yarisinin (%51.7) hanesinde gelir getirici işte çalışan bulunmamaktadır.

Hipertansiflerin %41.5'i kronik, %53.1'i de tedavi olmayı gerektiren hastalığa sahip- tir. Kalp ve şeker en sık görülen ve en sık tedavi olmayı gerektiren hastalıklardır.

Hastaların %38'i sağlık durumunu "iyi", %35.5'i "fena değil" %22.4'ü de "kötü" ola- rak tanımlamaktadır. Kadınlar erkeklere göre prevalans ve hipertansiyon hastaları içindeki yüksek paya (%78.1, %21.9), yine erkeklere göre daha fazla kronik ve tedavi olması gereken hastalığa (kronik hastalık %79.6, tedavi olması gereken hastalık %81.7)

sahip olmasına rağmen; kadınların çoğunluğu sağlığını "iyi", erkeklerin ise yarısı (%46.4) "fena değil" olarak algılamaktadır. "Hipertansiyon ciddi, tehlikeli bir hastalıktır" algısı tüm eğitim düzeylerinde yüksek ve %71.9 oranındadır. Eğitim düzeyi arttıkça hipertansiyondan korkma duygusu da azalmaktadır. Erkekler ve kadınlar arasında hastalığa ilişkin görüş ve hastalık algısının yüzde dağılımı benzerdir. Hastaların yaklaşık beşte biri kan basıncının ne olduğunu, %33.4'ü de hastalığının nedenini bilmediğini, %35'ü hastalık nedenini stres-üzüntü gibi psikolojik durumlar olarak tanımladığını, %19.8'i de hastalığını halen iyileşecek bir durum olarak gördüğünü belirtmektedir. Hastaların ancak %54.2'si eczaneden ilaçlarını kendisi almakta, %22.7'si de eczacıya kan basıncını ölçtürmektedir. İlaç bilgisi en fazla 60-69 yaş grubundadır. Hastaların yaşı ve eğitim düzeyi arttıkça ilaç bilgisi de artmaktadır. %28.7'si antihipertansiflerin yanında ek yöntem kullanmaktadır. Bu yöntemlerin büyük bir çoğunluğunu taze meyve, sebze suları (%46.4) ve bitkisel çaylar/ekstreler (%30.9) oluşturmaktadır.

Hastaların %17'si ilacı düzenli kullanmadığını, %12.4'ü de doktorun önerdiği dozda ilacını kullanmadığını ifade etmektedir. Hastalar doktorun antihipertansif ilaçları reçetelendirme aşamasında ilacın dozunu (%81.9), tuzlu yememesini (%72.5), diyet yapması gerektiğini "sıklıkla" sorduğunu ya da açıkladığını, %72.2'si ilacın saklama koşullarını, %64.7'ü ilacın yan etkilerini, %58.3'ü alerji öyküsü olup olmadığını ve %50.1'i hastanın kullandığı ilaçları ve "hiçbir zaman" sormadığını ya da açıklamadığını ifade etmektedir.

Hastalar eczacıların ilacın dozunu (%40.5), ilacın tok ya da aç karınla alınacağını (%28.8), tuzlu yememesi gerektiğini (%16.5) ve başka bir hastalığı olup olmadığını (%13.8) "sıklıkla" sorduğunu ya da açıkladığını, %64.9'i ilacın saklama koşullarını, %63'ü ilacın yan etkilerini, %62.8'i hastanın kullandığı ilaçları ve %62.3'ü alerji öyküsü olup olmadığını "hiçbir zaman" sormadığını ya da açıklamadığını ifade etmektedir.

Hastaların %88.4'ü eczanede kendisini rahatsız eden bir durum olmadığını, %3.8'i de eczacıların ilgisizliğinden rahatsız olduğunu belirtmektedir. Hastaların büyük bir çoğunluğu hastalığı (%75.5) ve antihipertansif ilaçlar (%74.7) konusunda eczacıdan bir beklentisi ve talebinin olmadığını tanımlamaktadır. Ancak, %12.2'si ilaç hakkında bilgi, %6.9'u da tansiyonunu ölçtürme konusunda eczacıdan hizmet beklemektedir.

Araştırmanın verileri göz önüne alındığında, ülkemizde hipertansiyon prevalansı ile ilgili araştırma sayısının yeterli düzeyde olması nedeniyle, analitik ve müdahale tipi araştırmalarının yapılması, eczacıların gerek hipertansiyon gerek kronik hastalıklar gerek diğer sağlık sorunlarında birinci basamak sağlık hizmetlerinde etkin kılınması, kronik hastalıklar, hipertansiyon konusunda Meslek İçi Eğitim Programlarının desteklenmesi ve "İyi Eczacılık Uygulamaları" konusunda duyarlı kılınması temel bazı önerilerdir.

Anahtar Kelimeler; Hipertansiyon, uyum, antihipertansif, başetme.